

2. Сандомирский М. Е. Психологическая адаптация в условиях пенитенциарного стресса и личностно-типологические особенности осужденных. Уфа : Здравоохранение Башкирстана, 2001. 88 с.

Отримано 28.02.2020

УДК 355.09:159.9.07

Олена Юрївна НІКОНОВА,

офіцер (психолог) батальйону спеціального призначення «Донбас» 15

Слов'янського полку Східного оперативно-тактичного об'єднання

Національної гвардії України,

кандидат психологічних наук

ЗАСТОСУВАННЯ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Розглянуто теоретичні та практичні аспекти професійно-психологічної підготовки військовослужбовців. Запропоновано рекомендації щодо впровадження психотехнік психодрами у програми професійно-психологічної підготовки особового складу Національної гвардії України.

Виконання військовослужбовцями Національної гвардії України службово-бойових завдань в особливих умовах (зокрема участь в ООС), передбачає відповідну психологічну готовність особового складу. Її формування та розвиток проводиться в процесі цілеспрямованої професійно-психологічної підготовки з усіма категоріями військовослужбовців НГУ, яка передбачає психоедукацію (інформаційну просвіту) та тренування з низки тем та навичок військової психології. Згідно Положення про психологічне забезпечення в Національній гвардії України, затверджене наказом МВС від 08.12.2016 № 1285, планування, облік та проведення занять здійснюється в загальній системі бойової і спеціальної підготовки особового складу НГУ. Основними формами професійно-психологічної підготовки визначено практичні тренінгові заняття, психологічні лекторії, психологічне моделювання, психологічне інформування (інструктаж), психологічні тренінги [1, с. 13]. Програма тимблдинг, основною метою якої є згуртування військових колективів, проводиться, як правило, з використанням тренажерів тренінгових містечок командного згуртування. Програма SERE містить в собі блоки, які спрямовані на навчання виживанню, ухиленню, стійкості та втечі з полону.

З урахуванням військово-облікових спеціальностей та специфіки службово-бойової діяльності, яку виконує підрозділ, теми та рівні професійно-

психологічної підготовки можуть варіюватися. Але специфіка психологічної підготовки полягає в тому, що вона є складником кожного заходу бойової та гуманітарної підготовки [2, с. 380] й повинна забезпечувати та доповнювати їхній зміст своїми засобами з метою забезпечення у військовослужбовців безперервності процесу формування психологічної готовності до дій в умовах сучасного збройного конфлікту. Дотримання принципів психологічної підготовки, а саме: моделювання, натуралізації, проблемності, поступовості, динамізму, психологічного протиставлення, безпеки дій особового складу не тільки впорядковує процес бойової підготовки, але надає йому цілеспрямованого характеру щодо розвитку та формування у військовослужбовців необхідних знань, навичок та якостей.

Суттєвою умовою ефективності наряду психологічної підготовки особового складу щодо навчання методам розпізнавання негативних психічних станів, прийомам самоконтролю та саморегуляції вважаємо оволодіння й психологами, й офіцерами прийомами спонукання військовослужбовців до пізнання своїх індивідуально-психологічних особливостей та можливостей успішного подолання труднощів, що з'являються до, під час та після виконання службово-бойових завдань. Отже, рефлексія, яка є обов'язковим елементом професійно-психологічної підготовки, можлива за умовою навченості військовослужбовців методам самостереження, самопорівняння із взірцем, самоаналізу та самооцінки психічного стану. Застосовуючи ці методи військовослужбовець усвідомлює та об'єктивно оцінює свою підготовку до службово-бойової діяльності, можливості успішного її здійснення в складних умовах.

В арсеналі психологів-тренерів НГУ, є різноманітні антропотехніки, які застосовуються в процесі професійно-психологічної підготовки особового складу («антропотехніка - складова акмеологічної практики, яка спрямована на перетворення природньо даних людині здібностей та формування на їх основі культурного феномену професійного майстерства» [3, с. 20]). Частіше в тренінгових програмах зустрічаються дві з трьох основних антропотехнік: навчання (рос. «научение»), вчення (рос. «учение»). Ігрова діяльність, що зумовлює моделювання різних ситуацій, як складова тренінгів (навчальних ігор) майже не представлена.

З огляду на це нашою метою є сприяння оволодінню і впровадженню інноваційних методів і форм навчання (діалогових, активних, інтерактивних, тренінгових, мультимедійних тощо) в систему професійно-психологічної підготовки особового складу НГУ. Методи тренінгових технологій, які більшою мірою відповідають зазначеним вище принципам психологічної підготовки: метод конкретних ситуацій (кейс-метод), проблемний (проблемно-пошуковий) метод, моделювання, метод роботи в малих групах, ділова (рольова гра), метод аналізу й оцінки ситуації,

аудіовізуальний метод навчання, публічний виступ, дискусія тощо. У якості додаткових технік та прийомів до основних тренінгових методів з метою психологічного відновлення та зняття психоемоційного напруження в процесі навчання використовуємо еклектику: танцювальні та пісенні вправи, творча візуалізація, психогімнастика, вправи на міжгрупову взаємодію, елементи аутотренінгів, медитативні вправи, слайд-фільми, елементи трансактного аналізу, психодрами, НЛП тощо [4, с. 26].

У формуванні та розвитку у військовослужбовців психічної готовності та стійкості до психотравмуючих факторів екстремальних умов ефективними являються техніки психодрами. Перевагами застосування психодраматичних технік (психодрама як метод дії [5, с. 207]) по-перше, є те, що вона працює з реальними ситуаціями із життя та діяльності учасників, тобто максимально наближена до дійсності. По-друге, психодраматичний процес залучає не тільки інтелект, сприйняття та пам'ять, але й емоційно-чуттєві та тілесно-рухові складові поведінки людини. Це сприяє більшій ефективності практичних рішень військовослужбовців та стійкості засвоєння досвіду. По-третє, на відміну від звичайного тренінгу навичок (яким по суті й є значна кількість практичних тренінгових занять), такий досвід професійно-психологічної підготовки дозволяє торкнутися більш глибоких особистісних пластів. А це означає, що з'являється можливість, з одного боку шукати та опрацьовувати внутрішньо-особистісні перешкоди ефективної службово-бойової діяльності (бар'єри, стереотипи, страхи та ін.). Тобто одночасно сприяємо рефлексії військовослужбовців та залученню них до психологічного консультування, що відбувається досить екологічно, у ненав'язливий спосіб. З іншого боку, така робота допомагає розкрити внутрішньо-особистісні ресурси, підвищити спонтанність та творчий потенціал військовослужбовців, що співпадає з найважливішими педагогічними завданнями офіцерів на шляху формування фахової спрямованості військовослужбовців. Перш за все, умовами фахового вдосконалення, окрім навчання військовослужбовців самоконтролю, є позитивна мотивація до служби та інтерес до вдосконалення своєї майстерності. Щоб сприяти поглибленню знань у військовослужбовців, які лежать в основі розвитку здібностей, бойова та гуманітарна підготовки мусять мати творчий характер. Чим глибші й різнобічніші знання, тим більше можливостей для розвитку здібностей, для творчого підходу до служби.

Отже, імпровізаційні рольові ігри, виконання різних ролей, самопрезентації, діалоги, монологи, обмін ролями та інші техніки психодрами сприяють підвищенню впевненості військовослужбовців, набуттю ними досвіду вирішення різних шляхів тієї чи іншої реальної проблеми, пов'язаної з виконанням СБЗ. Вважаємо за необхідне долучати до таких «рольових креативних тренінгів» у системі професійно-психологічної

підготовки (окрім психологів) офіцерів за принципами професійної компетентності, правової обґрунтованості та етичної доцільності, які здійснюватимуть роль «експерта-консультанта» щодо особливостей діяльності особового складу в повсякденних і бойових умовах відповідно до службово-бойових завдань підрозділів НГУ.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Положення про психологічне забезпечення в Національній гвардії України : Наказ МВС України від 08.12.2016 № 1285 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0080-17> (дата звернення: 25.02.2020).
2. Ягупов В. Військова психологія : підручник. Київ : Тандем, 2004. 656 с.
3. Вачков И. В. Основы технологии группового тренинга. Психотехники : учеб. пособие. М. : Ось-89, 2003. 224 с.
4. Эсакусто Т. В. Практикум по групповой психокоррекции: тренинги, упражнения, ролевые игры. Изд. 2-е. Ростов н/Д. : Феникс, 2008. 339 с.
5. Горностай П. П. Личность и роль. Ролевой поход в социальной психологии личности. Киев : Интерпресс ЛТД, 2007. 312 с.

Отримано 28.02.2020

УДК 159.99

Марина Віталіївна ПАШКОВСЬКА,

*старший науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції
Навчально-наукового інституту № 3*

*Національної академії внутрішніх справ (м. Київ),
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;*

Вікторія Володимирівна БУТКО,

*психолог відділення психологічного забезпечення
відділу культурної комунікації та психологічного супроводження
Національної академії внутрішніх справ (м. Київ)*

ПСИХОЛОГІЧНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ КУРСАНТІВ У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ

Процес адаптації до умов проходження служби та навчання у закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання є одним з найбільш складних періодів життя курсантів. Це зумовлено рядом проблем пов'язаних з руйнуванням набутих навичок, установок та звичок, переходом від однієї соціальної ролі до іншої. Складність адаптації пов'язана з рядом особистісних якостей зумовлених взаємодією психологічних, соціальних та біологічних факторів.

Сьогодення вимагає від поліцейських впроваджувати у життя високі людські стандарти, підвищувати професійну кваліфікацію, відповідально ставитися до своїх обов'язків з метою ефективного вирішення